Luonnonlaidunten hoidon haasteet ja luonnon monimuotoisuus

Ympäristövaliokunta 8.5.2025

MMM/RO/MY, Heini Lehtosalo, neuvotteleva virkamies

Esityksen sisältö

- Tilannekuva nykytilanteesta: olemassa olevat CAP:n toimenpiteet ja hoidossa olevat alueet
- Arvailua tulevasta: uusi CAP, sen rahoitus ja valmistelu
- Muita huomioita hallinnonalalta

Perinnebiotoopit ja HELMI

- Tavoitteena 52 000 ha hoidossa olevaa perinnebiotooppialaa
  - MMM ja YM vastuutahoina
  - HELMI:n valmistelun yhteydessä arvioitiin, että hoidossa olevia perinnebiotooppeja olisi 34 000 ha. Tämä sisälsi ympäristönhoitosopimusten hoitopinta-alaan, jossa on mukana myös luonnonlaitumet, sekä LSL-tuella hoidetut kohteet.

➢ Perinnebiotooppien tai sellaiseksi kunnostettavien kohteiden hoitopinta-alaa kasvatetaan siten 18 000 hehtaarilla

- Kunnostuksia on tarkoitus tehdä kaikkiaan 26 000 ha
  - mukana sekä hoidon piirissä jo olevien alojen kunnostusta että peruskunnostettavia kohteita. MMM osalta kunnostustoimet hoitosopimusten yhteydessä.
- Uusympäristöjä kunnostetaan ja hoidetaan 150 kpl, YM vastuutaho

- Huomiota tulisi kiinnittää myös siihen, mitä käsitettä käytetään:
    - Uhanalaisuusarviointi, luontodirektiivi (Natura-luontotyypit) käyttää perinnebiotooppien luontotyyppikäsitettä, perinnemaisema käsitettä ei käytetä
    - ympäristösopimuksen perinnebiotooppiluokittelu perustuu näihin
  - Perinnemaisema käsitettä käytetään vain perinnemaisemainventoinnissa.

CAP 2023-2027 toimenpidekokonaisuus perinnebiotooppien hoidon edistämiseksi

Rahoitus 132 miljoonaa euroa vuosille 2023-2027

Tavoitteena 46 000 hehtaaria hoidossa olevia perinnebiotooppeja ja luonnonlaitumia vuonna 2027

→ Maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maisemanhoitosopimus

→ Kunnostusraivaus

→ Aitauskorvaus

→ Petoaitauskorvaus

HUOM! Tavoite pitää sisällään SEKÄ perinnebiotoopit ETTÄ luonnonlaitumet.

Maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoito -ympäristösopimus

- Toimenpide on ympäristökorvauksien luonnon monimuotoisuutta ja maisemaa edistävä ympäristösopimus. Sopimus koostuu vuosittaisesta hoitokorvauksesta sekä tarvittaessa erillisestä aitaamis- ja/tai raivaamiskorvauksesta.
- Sopimusaluetta on hoidettava ja kunnostettava erillisen suunnitelman mukaisesti.
- Toimenpiteiden tulee edistää maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman kunnostamista, säilyttämistä ja/tai edistämistä. Hoitotoimenpiteillä tulee säilyttää tai edistää sopimusalueen tavanomaista arvokkaampia luonto- tai maisema-arvoja hoitamalla kasvi- ja eläinlajien säilymisen ja lisääntymisen sekä viljelymaiseman kannalta tärkeitä alueita tai kohteita.
- Sopimus edellyttää sopimusalueen laiduntamista tai hoitamista niittämällä. Sopimusta ei voida tehdä pelkästä alueen raivaushoidosta ja/tai aitaamisesta. Hoitotoimia voivat lisäksi olla hoitosuunnitelmassa osoitettujen tarpeiden mukaisesti muun muassa niittojätteen korjuu, puiden ja pensaiden ylläpitoraivaus sekä lehtipuiden lehdestys tai kohteen luontoarvojen edistämistä vaikeuttavan kasvillisuuden poisto.
- Korvaus on kustannusperusteinen korvaus hoidossa oleville pinta-aloille.

Sopimus tehdään perinnebiotoopeille ja maatalousympäristön luonnonlaitumille

- Perinnebiotoopilla tarkoitetaan kallioketoa, ketoa, niittyä, rantaniittyä, lehdesniittyä, hakamaata, metsälaidunta tai nummea, jossa on nähtävissä selviä merkkejä aiemmasta laidunnuksesta tai alueen käytöstä karjan rehuntuotantoon. Nummella tarkoitetaan saaristossa ja rannikkoseudulla esiintyvää varpu- tai jäkälävaltaista, puutonta tai lähes puutonta kasvillisuutta. Kalliokedolla tarkoitetaan ohuen maakerroksen peittämillä kalliopinnoilla esiintyviä, laidunnuksen tai niiton muovaamia pienialaisia puuttomia tai vain reunaosiltaan puustoisia niittyjä.
- Luonnonlaitumella tarkoitetaan maankäyttölajiltaan peltoa olevan alan ulkopuolista laidunta, jota käytetään karjan rehuntuottoon ja jota ei nykytilassaan voida luokitella perinnebiotoopiksi tai kunnostettavaksi perinnebiotoopiksi. Luonnonlaitumia ovat myös reunavyöhykkeet ja metsäsaarekkeet. Luonnonlaitumesta voidaan tehdä maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitoa koskeva ympäristösopimus, jos sillä on muusta ympäristöstä erottuvia luonto- tai maisema-arvoja, joita voidaan edistää laidunnuksella tai niitolla. Luonnonlaitumen tulee sijaita maatalousympäristöön kuuluvassa maisemakokonaisuudessa.

Luonto

Ihmistoiminnasta hyötyvä luonto: lajisto ja luontotyypit (sis. uusympäristöt)

Perinnemaisema = perinteisen maankäytön muovaavat luontotyypit ja liittyvät rakenteet

Perinnebiotooppi= (perinteisen maankäytön muovaat luontotyypit ja niiden yhdistelmät)

Ympäristösopimukset (maataloudesta ja karjataloudesta hyötyvä luonto, joka sijaitsee maatalousympäristössä, ja jolla on tavanomaisesta poikkeavia luontoarvoja, joita voidaan edistää laidunnuksella tai niitolla sekä tarvittaessa raivaamalla)

- Rajaus määrittää maksualan. Kiinteän hehtaarikorvaustaso on määritelty oletuksilla, että alaa hoidetaan. Sopimusalassa ei voi olla ei-hoidettua alaa.
- Eläinten hyvinvointi on otettava huomioon sopimuksen teossa niin, että eläinsuojelulainsäädäntö pitopaikan turvallisuudesta, ravinnosta, juotosta, valvonnasta yms. toteutuu.

CAP 2023-2027

- Alkaneella CAP-kaudella sopimuskohteilla tehdään maastokatselmus kahden ensimmäisen sopimusvuoden aikana. Edellisellä CAP-rahoituskaudella kaikilla kohteilla ei ole käyty. Maastokatselmointien myötä on käynyt ilmi, että ympäristönhoitosopimuksiin on sisällytetty paikoin merkittäviäkin aloja, jotka eivät täytä CAP:n reunaehtoja. Nämä alueet on jouduttu rajaamaan sopimusten ulkopuolelle.
- HELMI-työnjaon mukaisesti CAP:ssa ei ole toimenpidettä uusien sopimuskohteiden peruskunnostukselle.
- HELMI:n perinnebiotooppeja koskevia tavoitteita ei ole peruskunnostusten osalta saavutettu → uusia sopimusaloja tulee hoidon piiriin verkkaisemmassa tahdissa kuin on odotettu.
- Olemassa olevien kohteiden hoidon laatuun on pyritty panostamaan
  - Syventämällä hallinnonalojen välistä yhteistyötä
  - Kouluttamalla sopimuskäsittelijöitä ja neuvojia
  - CAP:n Neuvo-toimenpide
- Lisäalaa voi hakea olemassa oleviin sopimuksiin

ja uusia sopimuksia tehdään, rahoitus on turvattu

	2023	2024*	CAP:n tavoite	ero 2024
Arvokkaat kohteet	10 414,02	10 198,76	11 000,00	- 801,24
Muut sopimusalat	13 118,43	13 370,72	22 000,00	- 8 629,28
Yhteensä	***23 532,45***	***23 569,48***	***33 000,00***	***- 9 430,52***

*tallennus kesken

Tuleva CAP

- Nykyinen CAP päättyy 2027. Uuden CAP:n toimeenpano alkaa 1-2 (?) siirtymävuoden jälkeen.
- Komissio julkaisi maatalouden 100 päivän vision 19.2.2025. Dokumentti antaa viitteitä tulevan CAP:n valmisteluun.
- EU:n monivuotisen rahoituskehyksen (MFF) esitys kesällä 2025
  - Kilpailu julkisesta rahoituksesta kiristyy kiristymistään
  - Käytettävissä oleva rahoitus lopulta määrittelee sen, mitä voidaan tavoitella
- Komission CAP:n pohjaesitys alkusyksystä 2025

Muita huomioita (1/2)

Kotieläinten lukumäärä (1 000 kpl) muuttujina Laji ja Vuosi.

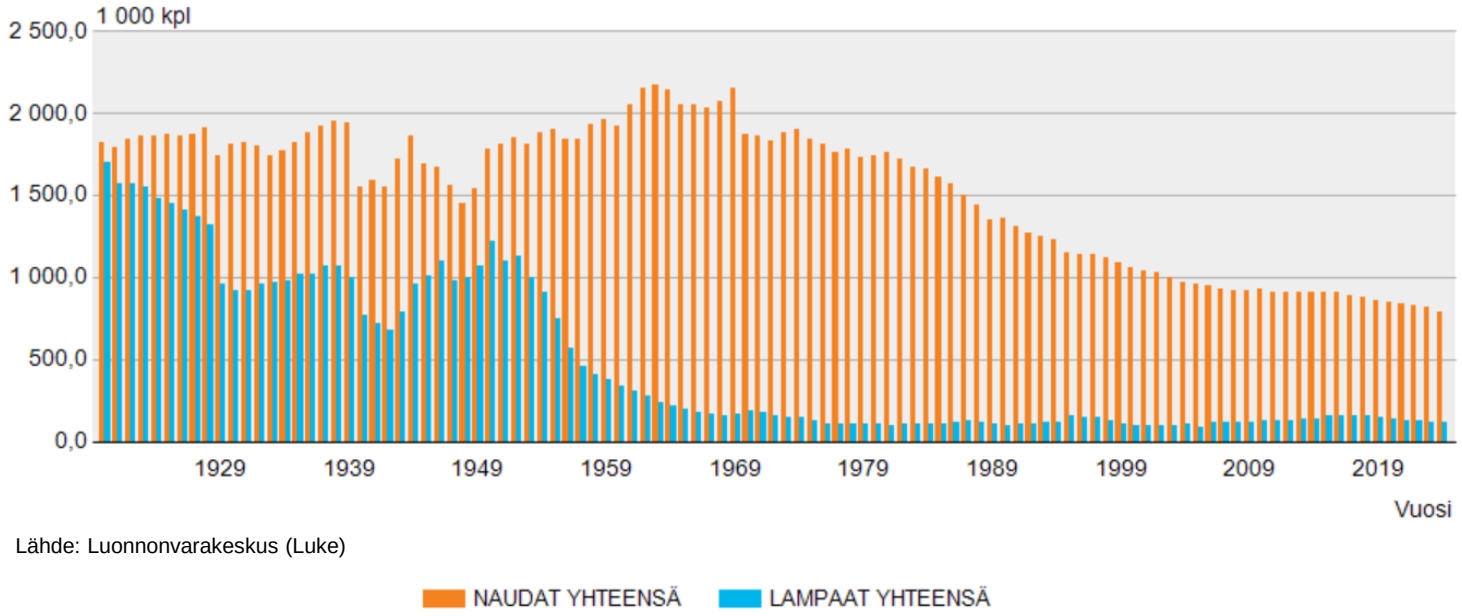

Lähde: Luonnonvarakeskus (Luke)

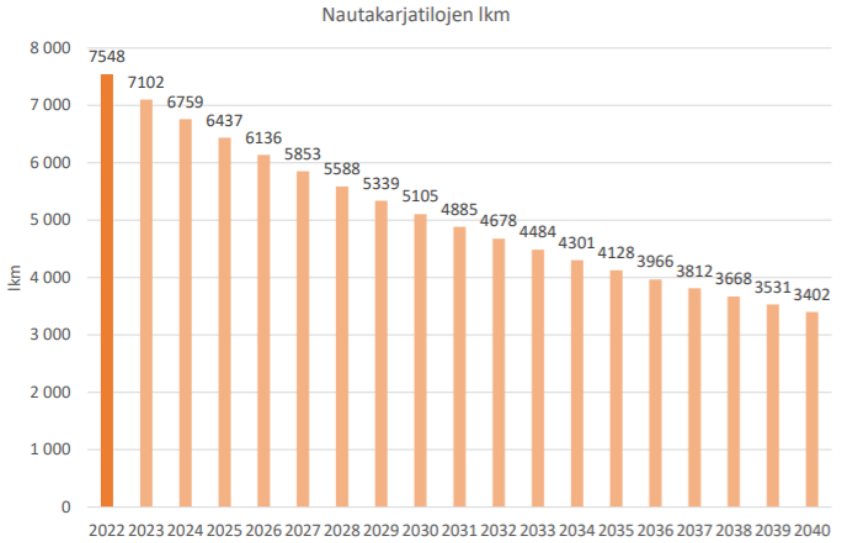

Lähde: Reinuecon

Muita huomioita (2/3)

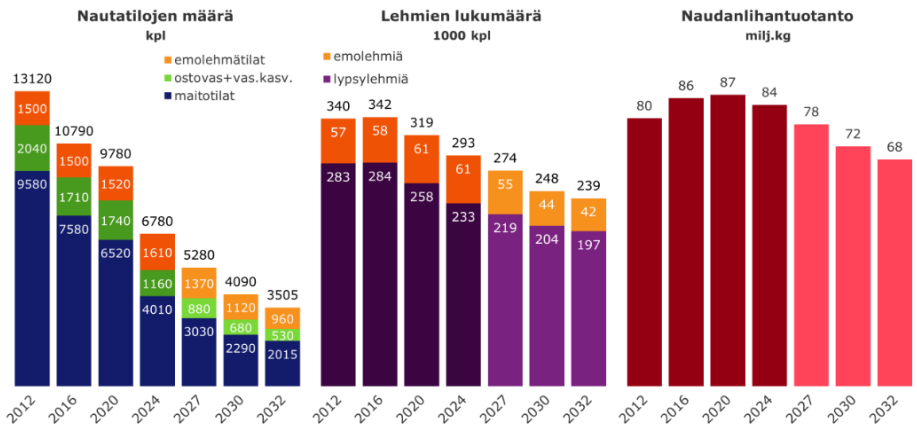

Lähde: Kantar

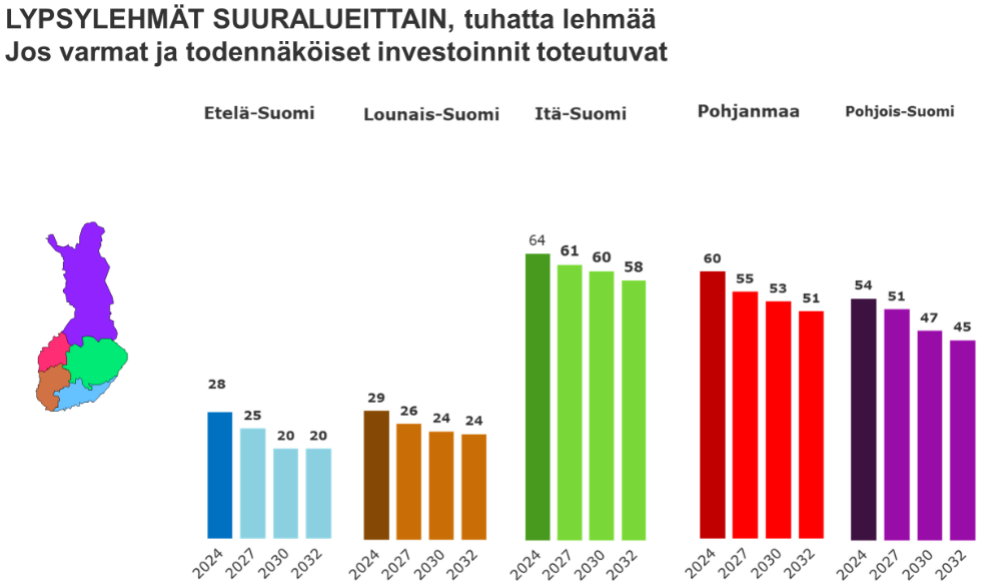

Lähde: Kantar

Muita huomiota (3/3)

- Maatalouden rakennemuutos etenee, tilakoot kasvavat ja eläinten laiduntaminen on toteutuessaan intensiivisempää

→luontotyypit hyötyvät perinteisestä, eli *vanhasta* tavasta tuottaa ruokaa, on epätodennäköistä, että rakennemuutoksen suunta muuttuu.

- Laiduntavien eläinten määrä vähenee, ovatko potentiaaliset uudet perinnebiotooppialat siellä, missä potentiaaliset laiduntavat eläimet?
- Laiduntamista haastaa myös kasvaneet petokannat.
  - Suomi on panostanut tuotantoeläinten hyvinvointiin ja sen varmistaminen on tärkeää myös laidunalueilla
  - MMM tekee aktiivisesti toimia tasapainoisemmaksi suurpetopolitiikaksi

Kiitos mielenkiinnostasi!

MMM/Ruokaosasto/Maatalousyksikkö

Heini Lehtosalo, heini.lehtosalo@gov.fi